Еразм Роттердамський

Необачна обітниця

Арнольд і Корнелій.

Арнольд. Сердечно вітаю тебе, Корнелію! Сто літ ми з тобою не бачились.

Корнелій . Здоров, милий друже! О, як я скучив за тобою!

Арнольд. Я вже втратив було надію на твоє повернення. Де ти так довго пропадав

Корнелій. На тому світі побував.

Арнольд. Ой, видно, що воно так — таким обірваним, змарнілим і блідим з'являєшся до нас.

Корнелій. Все ж не з царства тіней приходжу, а з Єрусалима.

Арнольд. Який бог, чи то пак який вітер тебе туди заніс

Корнелій, А що жене туди безліч інших людей

Арнольд. Глупота, якщо не помиляюсь.

Корнелій. Отже, не я один пошився в дурні.

Арнольд. Так чого ти там шукав

Корнелій. Біди на свою дурну голову.

Арнольд. Та її тут — хоч греблю гати. А чи бачив ти там щось гідне уваги

Корнелій. Правду кажучи, нічого там дивитись. Показують якісь пам'ятки старовини, але всі ці пам'ятки, як на мене, підроблені, вигадані навмисно для того, щоб заманювати легковірних простачків. До того ж я навіть не впевнений, чи тамтешні люди самі достеменно знають, де знаходився стародавній Єрусалим.

Арнольд. Все-таки що ти бачив

Корнелій. Повсюдно кромішню безпросвітність.

Арнольд. Так що ж, не вертаєшся звідти хоч трішки святішим

Корнелій. Навпаки, в багатьох відношеннях гіршим.

Арнольд. Тоді, певно, з повним гаманцем

Корнелій. Нічого подібного, став біднішим від церковної миші.

Арнольд. У такому разі, очевидно, шкодуєш, що вибрався в таку далеку путь даремно

Корнелій. Ні, я не шкодую, бо в мене багацько товаришів по глупоті, та й не жаль мені, бо шкодувати вже марна річ.

Арнольд. Виходить, ти не виніс ніякої користі з такої далекої і втомливої подорожі

Корнелій. О, вона була для мене вельми корисна.

Арнольд. В якому розумінні

Корнелій. У тому, що надалі житиметься мені приємніше.

Арнольд. Чи не тому, що приємно згадувати про переборені труднощі

Корнелій. Так, звичайно, це щось значить. Але це ще не все.

Арнольд. Чи ще якусь іншу користь принесло тобі це паломництво

Корнелій. Аякже.

Арнольд. Яку саме, скажи нарешті.

Корнелій. І собі, й іншим приноситиму неабияку втіху, коли кожного разу на якомусь зібранні чи за столом розважатиму людей вигадками про свою подорож.

Арнольд. Невелика це, прямо скажу, втіха.

Корнелій. І не меншою насолодою буде почути, як інші розповідатимуть несусвітні небилиці про те, чого ніколи не бачили й не чули. До того ж вони з такою впевненістю правлять всілякі теревені, що, хочби плели нісенітниці про війни на Сіцілії1, самі готові переконувати, начебто кажуть чистісіньку правду.

Арнольд. Дивна насолода! Але ти, видно, потрудився не дарма!

Корнелій. Як на мене, я вчинив навіть розумніше від тих, що за мізерну платню наймаються до військової служби, яка є школою всіляких злочинів.

Арнольд. Так, але не благородне це діло відчувати радість від брехні.

Корнелій. А втім, це набагато благородніше, ніж розважати інших, або самому розважатись лихослів'ям, або марнувати час, витрачаючи гроші на гру в кості.

Арнольд. Цілком згоден з тобою.

Корнелій. Але є ще одна користь з моєї поїздки.

Арнольд. Яка саме

Корнелій. Якщо знайдеться якийсь мій сердечний

друг, схильний до такого безумства, то я пораджу йому, щоб залишився вдома. Так моряки, які пережили корабельну аварію, мають звичку застерігати перед небезпекою тих, хто пускається в далеке плавання.

Арнольд. Ой, якби ж то ти й мене застеріг своєчасно!

Корнєлій. Що я чую Невже й тебе вразила подібна хвороба Чи й ти став жертвою подібного дурману

Арнольд. Так, я побував у Римі і в Компостеллі.

Корнєлій . Боже безсмертний! Невимовно радий я, що тобі випало розділити мою глупоту. Яка Паллада надихнула тебе на таку думку

Арнольд. Не Паллада, а сама Морія. Особливо коли взяти до уваги, що в мене дружина ще в розквіті сил, кількоро дітей, домочадці, і всі — на моєму утриманні, всі живуть із щоденної праці моїх рук.

Корнєлій. Певне, якась дуже важлива причина спонукала тебе покинути рідних. Розкажи-но, дуже тебе прошу.

Арнольд. Коли ж соромно мені розповідати, як воно було.

Корнєлій. Нема чого тобі соромитися передо мною, бо, як знаєш, і я дав себе одурманити в непростимий спосіб.

Арнольд. Зібралось якось для випивки декілька моїх сусідів. І ось, коли вино запаморочило нам голови, хтось із бенкетуючих врочисто заявив, що поклав собі поклонитися святому Якову, а інший — що святому Петру. Тоді всі інші як стій одностайно поклялися, що готові їх проводжати. Врешті-решт зійшлися на тому, що поїдуть усі разом. Щоб мене не назвали поганим товаришем по чарці, дав згоду і я. Тут відразу ж виникла суперечка, куди нам краще податися — в Рим чи в Компостеллу. Насамкінець постановили наступного дня всі гуртом вирушимо в добрий час і туди, і сюди.

Корнєлій. Ой, важлива ж ця постанова! Вона тим вагоміша, що закарбована не на міді, а на вині.

Арнольд. І тут умить пішла в хід велика чаша, і кожний в свою чергу осушував її до дна й виголошував непохитну обітницю.

Корнєлій. Дивне благочестя! Але чи всі повернулися благополучно

Арнольд. Усі, за винятком трьох. Один з наших дав дуба ще в день виїзду, зобов'язавши нас уклонитися від його імені святому Петру і Якову. Другий віддав Богові душу в Римі і велів передати поклін дружині й дітям. Третього ми залишили у Флоренції в безнадійному стані. Гадаю, він тепер на тому світі, у Всевишнього.

Корнєлій. Такий він був благочестивий

Арнольд. Де там! Нікчема, яких мало.

Корнелій. То на якій підставі припускаєш, що він пішов до неба

Арнольд. Він-бо мав при собі торбу, вщерть напхану індульгенціями.

Корнелій. Ясно. Але дорога до неба довга й не досить, як то кажуть, безпечна, бо посередині повітряного простору зачаїлися грабіжники.

Арнольд. Це правда, але його надійно захищали грамоти.

Корнелій. А якою мовою вони були написані

Арнольд. Латинською.

Корнелій. Отже, йому нічого боятися

Арнольд. Нічого, хіба що натрапить на якогось духа, що не знає по-латині. Тоді йому доведеться вертатись у Рим і просити про нову грамоту.

Корнелій. Невже там і мертвим продають булли

Арнольд. Скільки завгодно.

Корнелій. Тут мушу тебе попередити, щоб ти не базікав зайве, бо довкіл аж кишить донощиками.

Арнольд. Так, але я ніскільки не применшую значення індульгенції, лише сміюся з глупоти мого товариша по чарці, який, бувши непоправним торохтієм, усі надії на спасіння душі довірив клаптикові пергаменту, замість того щоб виправляти свої вади. До речі, коли можна буде зазнати тої насолоди, про яку ти згадував

Корнелій. Знаєш, при першій нагоді влаштуємо гулянку, запросимо людей нашого гурту, будемо змагатися у вигадках і досхочу навзаєм розважатимемося побрехеньками.

Арнольд. Хай так і буде.

...війни на Сіцилії... — синонім вигадок, безглуздих історій.